

Ukebrev nr. 17/2021

Møte nr.: 2539

Dato: 23.11.2021

Sted: Scandic Hønefoss

Antall deltakere: 18 + 1 på mail

Gjest: Nils Chr. Bang Referent: Ragnvald Lien

Tema: Hattemakerkrigen på Ringerike 1851 v/Preben Johannessen

Hattemakerkrigen var et resultat av uroligheter på kontinentet. Det var uår og avlingene slo feil. Gårdsbrukene ble lagt ned og folk flyttet inn til byene. Der var det skitne strøk med 14 til 15 timers arbeidsdag. Det oppsto «farlige strømninger»: demokrati, nasjonalisme, liberalisme og etter hvert sosialisme. Dette ble fanget opp av Marcus Thrane som spredde disse ideene i Norge.

Marcus Thrane tilhørte en velstående trelastfamilie. Men faren gjorde et underslag og faren og moren døde i 1831 og 32. Thrane startet på Katedralskolen uten å ta examen artium. Var musikalsk og tjente en del penger på gata i Tyskland og Sveits. Tok eksamen og startet som privatlærer på Lillehammer sammen med sin kone. De dro til Tvedestrand og Modum Blaafarveværk og Drammen der han ble redaktør i Drammens adresse, men han fikk sparken da han hadde en skarp penn.

Han startet sin egen avis og reiste på Sørlandet og Østlandet. Myndighetene fikk angst i 1851 etter uroligheter og vedtak på Lilletinget. Thrane ble arrestert og kona og ungene ble satt på fattigkassa. Thrane dro til USA, men fikk lite gehør der. Han dro tilbake til Norge i 1883 og holdt foredrag. Dro så til Amerika og døde i 1890. Ungene gjorde det bra. Levningene hans ble sendt fra Wisconsin til Norge, og han er gravlagt på Vår Frelses Gravlund.

Johan Silka og Hallsten Knudsen ble stiftere av arbeiderforeninger i Hønefoss og omegn og disse ble knyttet med navn til sitt lokale sted med 20 foreninger og 1 400 medlemmer.

Knudsen var en ildsjel og flink agitator. Johan Semmen og Gulbrand Johnsrud spilte en viktig rolle på Lilletinget i 1851. Noen av kravene fra foreningene var at arbeiderne bør få bedre skolegang, lavere toll på varer og lånekasser og sparebanker. Hønefoss sparebank er en fortsettelse av Hønefoss låneinnsparning etablert i 1851.

Jørgen Meinich var sorenskriver og innkalte til forhör. En større folkemengde samlet seg. Meinich hadde rekvirert soldater fra Kristiania. Det ble mer knuffing og tilrop, ikke kamper. De ble ført til kornmagasinet ved Norderhov kirke. 150 personer ble tiltalt. Hattemakerkrigen var slutten på Marcus Thranes agitasjon. De fleste meldte seg ut.

Tok tre personer sitt eget liv, Hallsten Knudsen, Helge Tyodden og Hans Mælingen? Dette ifølge Hønefossboka til Færden fra 1914. Dette er neppe sant: Knudsen døde på lasarettet av kolera, Helge Tyodden druknet i Juveren ved en ulykke og Mælingen var i sterk opposisjon til Thrane og hadde intet å frykte.